

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавська державна аграрна академія
Інститут проблем природокористування та екології
Національної академії наук України
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
Житомирський національний агроекологічний університет
Університет Хоенхайм, м. Штутгарт (Німеччина)
Курганська державна сільськогосподарська академія ім. Т.С. Мальцева
Вагенінгенський університет і науково-дослідний центр, м. Вагенінген (Нідерланди)
Казахський агротехнічний університет імені Сакена Сейфуліна
Опольський університет, м. Ополь (Польща)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

II міжнародної
науково-практичної інтернет - конференції

**ЕФЕКТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНО-СТАБІЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ У
КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ:
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ ТА
ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ**

28 листопада 2018 року
м. Полтава, Україна

*Свідоцтво ДУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»
(УкрІНТЕІ)
№486 від 11 жовтня 2018 року*

Друкується за ухвалою факультету агротехнологій та екології (Протокол № 4 від 26 листопада 2018 року.) та кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля (Протокол № 4 від 23 листопада 2018 року)

Матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет - конференції *"Ефективне функціонування екологічно-стабільних територій у контексті стратегії стійкого розвитку: агроекологічний, соціальний та економічний аспекти"* – 28 листопада 2018, Полтава – 255 с.

У збірнику представлені матеріали конференції за наступними напрямками: агроекологічні, соціальні та економічні передумови трансформації сільськогосподарських угідь в екологічно стабільні; агроекологічні основи раціонального використання земель для створення екологічно стабільних територій; агроекологічні, соціальні та економічні аспекти сільськогосподарського природокористування територій; методика та методологія оцінки стану довкілля, ефективності управлінських дій зі створення і функціонування екологічно стабільних територій; оцінка та аналіз еко-соціальної і економічної стабільності територій; підвищення ефективності використання, відтворення і охорони природних ресурсів на екологічно стабільних територіях; агроекологічні, соціальні та економічні складові ефективного функціонування екологічно стабільних територій.

Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, студентів й аспірантів вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських та переробних підприємств АПК різної організаційно-правової форми, працівників державного управління, освіти та місцевого самоврядування, всіх, кого цікавить проблематика розвитку екологічного господарювання, суспільства, сільського господарства й економіки.

Матеріали видані в авторській редакції.

Рецензенти:

Дегтярьов В. В. - доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри ґрунтознавства, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків

Харитонов М. М. - доктор сільськогосподарських наук, професор, керівник центру природного агровиробництва, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність даних та правильність посилань несуть автори наукових робіт

ВПЛИВ СУЧАСНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА Кушпіль В.В.	150
Розділ VI. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ І ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НА ЕКОЛОГІЧНО СТАБІЛЬНИХ ТЕРИТОРІЯХ	152
ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ МАЛИХ РІЧОК НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ Андрєєв В. Г.	152
АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ САМОЗАРОСТАННЯ ГІРНИЧИХ ВІДВАЛІВ З ПОЗИЦІЙ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ Міхєєв О. В., Шапар А.Г.	154
ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ Левченко О. О.	156
ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАГАТОРІЧНОЇ ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПОПУЛЯЦІЇ ШКІДНИКІВ РЯДУ ТВЕРДОКРИЛИХ (<i>COLEOPTERA</i>) РОДИНИ ЖУЖЕЛИЦІ (<i>SARABIDAE</i>) ТА ПРОГНОЗ ЇХ ПОЯВИ В ПОСІВАХ З ПШЕНИЦЕЮ Алферов А. Б., Піщаленко М. А.	157
ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ВІД КОМПЛЕКСУ ГОЛОВНИХ ШКІДНИКІВ ГОРОХУ Гавриленко С. О., Піщаленко М. А.	159
ПРОДУКТИВНІСТЬ ГОРОХУ ЗАЛЕЖНО ВІД ПЕРЕДПОСІВНОЇ ОБРОБКИ НАСІННЯ Лукаш В. В.	161
ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОДИ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА КОЛОДЯЗІВ НА ТЕРИТОРІЇ СМТ ЄМІЛЬЧИНЕ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ Рацун Д. О., Войтенко Л. В.	163
ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАГАТОРІЧНОЇ ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПОПУЛЯЦІЇ КОМАХ-ШКІДНИКІВ РЯДУ ТВЕРДОКРИЛИХ (<i>COLEOPTERA</i>) РОДИНИ ПЛАСТИНЧАСТОВУСИХ (<i>SCARABEIDAE</i>) ТА ПРОГНОЗ ЇХ ПОЯВИ В АГРОЦЕНОЗАХ З ПШЕНИЦЕЮ Донський Д. В., Писаренко В. М.	165
ПОРУШЕННЯ ГРУНТОВОГО ПОКРИВУ ВНАСЛІДОК ДІЯЛЬНОСТІ ДП «ЗАВОД ПОРОШКОВОЇ МЕТАЛУРГІЇ» Вензліцький О.О., Строкаль В. П.	167
ЗЕМЛІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ ПОЛТАВЩИНИ Смоляр Н. О., Каюн С. М., Смоляр О. В.	168

користувачів. Одночасно власники або користувачі земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених відповідними територіями чи об'єктами ПЗФ, беруть на себе зобов'язання щодо забезпечення режиму їх охорони та збереження.

Оголошення парків-пам'яток садово-паркового мистецтва провадиться з вилученням у встановленому порядку або без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів.

Якщо територія, на якій створюється об'єкт ПЗФ, що потребує надання йому відповідної ділянки, перебуває у власності або в користуванні громадян або юридичних осіб, земельне законодавство дозволяє вилучення чи викуп таких земель органами державної влади та органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень, відносячи викуп земельних ділянок під об'єкти ПЗФ до вид викупу земель для суспільних потреб [2].

Як бачимо, природоохоронні території відіграють ключову роль на Землі у збереженні її природного каркаса, у відтворенні життя та біологічного різноманіття.

Бібліографічний список:

1. Андрейцев В.І. Екологія і законодавство України: У 2 кн. - К.: Юрінком Інтер, 2007.
2. Джигирей В. С., Сторожук В.М., Яцюк Р.А. Основи екології та охорона навколишнього середовища. - Львів: Афіша, 2001.
3. Основи екології та екологічного права / Ю.Д. Бойчук, М.В. Шульга, Д.С. Цалін, В.І. Дем'яненко; За заг. ред. Ю.Д. Бойчука і М.В. Шульги. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2004.

ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАГАТОРІЧНОЇ ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПОПУЛЯЦІЇ ШКІДНИКІВ РЯДУ ТВЕРДОКРИЛИХ (*COLEOPTERA*) РОДИНИ ЖУЖЕЛИЦІ (*SARABIDAE*) ТА ПРОГНОЗ ЇХ ПОЯВИ В ПОСІВАХ З ПШЕНИЦЕЮ

**Алферов А. Б., Піщаленко М. А.,
м. Полтава, Україна**

Багаторічні прогнози масових розмножень комах шкідників базуються на фундаментальній закономірності повторюваності їх у часі. Для розробки цих прогнозів необхідні довгі ряди хронік масових появ шкідників того чи іншого виду і дані про різкі зміни сонячної активності за ті ж періоди [1].

Враховуючи, що прогноз масової появи комах шкідників, являючись формою наукового передбачення, покликаний визначати тенденцію і перспективи розвитку на базі минулого і сучасного, ми виконали ретроспективний аналіз масових розмножень такого небезпечного шкідника агроценозів з посівами озимої пшениці як хлібний турун (*Zarbus tenebrioides* Goeze.). В умовах Полтавської області поширення хлібного туруна протягом всього досліджуваного періоду з 1949 по 2017 роки мало певні особливості. Зокрема, як шкідник, що завдає збитків озимій пшениці, хлібний турун вперше зустрічається у звітах Полтавської області є дані у звітах за період з 1949 по 1952 роки [2]. В цих звітах сказано, що цей шкідник зустрічається в кількості 0,3 - 0,4 екз/м² в основному на озимій пшениці ранніх строків посіву по зернових попередниках [2]. Протягом 1953 – 1958 років (за даними Полтавської лабораторії діагностики і прогнозів) цей шкідник втратив своє оперативне значення і зустрічався в основному. В невеликих осередках на полях з озимою пшеницею в Кобеляцькому, Машівському, Карлівському, Глобинському, Кременчуцькому. Хорольському, Семенівському, Зінківському, Котелевському і Чутівському районах в середньому в кількості 0,2 - 0,4 екз/м² [2].

У 1959 і 1960 роках поля Полтавської області відпочивали від хлібного туруна. Саме це стало причиною того, що почали вважати, ніби цей шкідник втратив своє оперативне значення в межах області. Але вже в 1962 році повідомлення про його появу надійшло практично з усіх районів Полтавської області. Потім протягом всього досліджуваного періоду спостерігалось поступове накопичення цього шкідника на полях з озимою пшеницею на території області. На сьогодні цей шкідник присутній практично на всіх полях Полтавської області з озимою пшеницею. Особливо велика кількість хлібного туруна зосереджена в південно-східних районах області, зокрема на полях Кобеляцького, Глобинського та Кременчуцького районів. Отже за досліджуваний період чисельність туруна на полях Полтавської області змінювалася в залежності від цілого ряду факторів: природних умов, способів обробітку ґрунту, наявності достатньої їжі для шкідника. Так свого часу, Полтавська область стала своєрідним полігоном для випробування безвідвального способу обробітку ґрунту. То це не могло не відбитися і на загальній кількості ґрунтоживучих шкідників.

Максимальна кількість хлібного туруна на полях з озимою пшеницею була зафіксована в 1981 році – 2,7 екз/м² [2]. Пояснити це явище можна тим, що саме в цей час проводився безвідвальний обробіток полів, що на нашу думку і сприяло накопиченню хлібного туруна в агроценозах з озимою пшеницею. На сьогодні цей шкідник поширений на усіх полях з озимою пшеницею в середньому в кількості 0,4 -0,5 екз/м² [3].

Нами були проаналізовані дані про масове розмноження хлібного туруна в Полтавській області за останні 128 років в порівнянні з роками різних змін сонячної активності (реперні роки). Масове розмноження цього шкідника в Полтавській області було відмічено в наступні роки 1879, 1888, 1923-1925, 1931 -1932, 1939-1940, 1946 -1947, 1952 – 1953, 1957 -1959, 1964 – 1967, 1979-1983, 1991-1992, 2003, 2014-2015 [2, 3]. За 137-ми річний період (1879 -2016 рр) було 11 масових розмножень хлібного туруна, їх повторюваність в середньому реєструвалася через 11 років. Цей цикл є класичним сонячно-зумовленим циклом. Він зареєстрований в динаміці багатьох процесів і явищ, які відбуваються в біосфері.

Алгоритм багаторічного (стратегічного) прогнозу масового розмноження хлібного туруна

Масове розмноження хлібного туруна в часі розподілилося наступним чином:

Роки масових розмножень від реперів СА		
-1	0	+1
Частоти початку масових розмножень		
0,0	8	3
Ймовірність їх початку, %		
0,0	72,7	27,3

Отже, із розподілу випливає, що 73%-ною ймовірністю можна очікувати чергове масове розмноження хлібного туруна в Полтавській області точно в епоху екстремуму сонячної активності і із 100% - в його критичну фазу - через один рік після нього. Чергове розмноження хлібного туруна в Полтавській області ми прогнозуємо в 2023-2024 рр.

Бібліографічний список

1. Білецький Є.М. Історія, закономірності і прогнозування масових розмножень деяких шкідливих комах/ Білецький Є.М.// Наук.-інформ. Вісник АН ВО України. - 2011.-№ 1. С. 69 – 74.
2. Обзор развития вредителей сельхозкультур в 1950 - 2000 году и прогноз появления их в 2001 году в Полтавской области. –Полтава: 2000. – 249с
3. Огляд розвитку шкідників сільськогосподарських культур в 2001 -2017 році та прогноз їх появи в 2018 році в Полтавській області. – Полтава, 2017. – 140 с.